

Determinants of Spending Behavior and Government Policies Affecting Household Non-Performing Loans in Bangkok Metropolis and Its Vicinity

Kanoklada Tewsakul^{1*} and Saksit Budsayaplakorn²

¹ Master's Degree Student, Business Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

² Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University, Thailand

* Corresponding author. E-mail: kanoklada.tew@ku.th

ABSTRACT

This research aims to study the determinants of spending behavior, demographic characteristics, and socioeconomic shocks affecting household non-performing loans (NPLs), as well as the impact of government policies on household NPLs in Bangkok and its vicinity. Data were collected via questionnaires from 443 respondents selected through multistage sampling. The instruments included measures of demographics, financial literacy, spending behavior, awareness, and policy participation. Data were analyzed using descriptive statistics and the Ordered Probit Model. Our empirical evidence reveals that 1) a critical behavioral gap exists, whereby respondents possess high financial literacy but demonstrate poor actual spending behavior. Spending behavior and awareness significantly reduce the probability of NPLs at the 95 percent confidence level, whereas unexpected economic shocks and being married or divorced significantly increase NPL risks; and 2) long-term structural debt-resolution policies significantly reduce the probability of NPLs, whereas short-term emergency measures exhibit a positive relationship with NPLs among vulnerable debtors. This study suggests that the Ministry of Finance, the Bank of Thailand, and educational institutions should promote practical financial literacy, shift financial institutions toward behavioral credit scoring, implement early warning systems, and prioritize long-term structural debt restructuring over short-term relief measures.

Keywords: Spending Behavior, Government Policies, Non-Performing Loans (NPLs)

ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย และนโยบายแก้หนี้ของรัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน ในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

กนกดา ตัวสกุล^{1*} และ ศักดิ์สิทธิ์ บุศยพลากร²

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

² ภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

* Corresponding author. E-mail: kanoklada.tew@ku.th

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน และ 2) นโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 443 ราย ครอบคลุมข้อมูลประชากรศาสตร์ ดัชนีความรู้ทางการเงิน พฤติกรรมและการตระหนักรู้ในการใช้จ่าย รวมถึงการเข้าร่วมมาตรการรัฐ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์เศรษฐมิติแบบจำลองโพรบิตเชิงอันดับ (Ordered Probit Model) ผ่านการตรวจสอบการแจกแจงแบบปกติของค่าความคลาดเคลื่อน ผลการศึกษาพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ทางการเงินสูงแต่มีพฤติกรรมการใช้จ่ายต่ำ สะท้อนความล้มเหลวการนำความรู้ทฤษฎีไปปฏิบัติจริง ผลการประมาณค่าทางเศรษฐมิติพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลเชิงลบต่อโอกาสการเกิดหนี้เสียที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ได้แก่ พฤติกรรมและความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย ขณะที่การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด สถานภาพสมรสหรือหย่าร้าง ส่งผลเชิงบวกต่อโอกาสการเกิดหนี้เสีย 2) มิตินโยบายของภาครัฐ การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวลดโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะที่การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะสั้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อโอกาสการเป็นหนี้เสีย งานวิจัยนี้จึงเสนอแนะให้กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทยและสถาบันการศึกษาส่งเสริมความรู้ทางการเงินผ่านการปฏิบัติจริง ให้สถาบันการเงินพิจารณาสินเชื่อเชิงพฤติกรรม รวมไปถึงระบบเฝ้าระวังกลุ่มเสี่ยงสูง และส่งเสริมมาตรการแก้หนี้ระยะยาวมากกว่าระยะสั้น

คำสำคัญ: พฤติกรรมการใช้จ่าย, นโยบายภาครัฐ, หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้

© 2026 JSSP: Journal of Social Science Panyapat

บทนำ

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 ประเทศไทยยังคงเผชิญความท้าทายทางเศรษฐกิจและการเงิน อย่างปัญหาหนี้ครัวเรือนไทย ซึ่งเป็นหนึ่งในปัญหาเชิงโครงสร้างที่สะสมมานานและเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2567) เช่น ความไม่เท่าเทียมกันของรายได้, โครงสร้างตลาดแรงงาน และการจ้างงานที่ไม่มั่นคงส่งผลให้ครัวเรือนไม่มีรายได้ที่แน่นอน ไม่สามารถวางแผนการเงิน และการชำระหนี้ในระยะยาวได้ รวมไปถึงความไม่เท่าเทียมในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนในระบบ ส่งผลให้ครัวเรือนบางกลุ่มต้องพึ่งพาเงินกู้ยืมในระบบที่มีอัตราดอกเบี้ยสูงมาก ซึ่งอาจเป็นหนึ่งในสาเหตุสำคัญที่ทำให้หนี้ครัวเรือนกลายเป็นหนี้เสีย จากผลสำรวจ หอการค้าไทย และ ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2567) พบว่า ในปี 2567 ประชาชนเกือบทั้งหมดร้อยละ 99.7 มีภาระหนี้สิน โดยมีประชาชนราวร้อยละ 71.6 เคยผิดนัดชำระหนี้ ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ผิดนัดชำระหนี้มากที่สุดคือ เศรษฐกิจไม่ดี รองลงมาคือรายได้ลดลง สภาพคล่องธุรกิจลดลง ราคาพืชผลเกษตรตกต่ำ ค่าครองชีพไม่สอดคล้องกับรายได้ เป็นต้น (หอการค้าไทย และ ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย, 2567) นอกจากนี้ ทางบริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด (2568) ได้มีการเปิดเผยรายงานสถานการณ์หนี้เสีย พบว่า มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

แม้ว่าในภาพรวมตามผลสำรวจ หอการค้าไทย และศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย (2567) พบว่า ภูมิภาคที่มีภาระหนี้มากที่สุดในปี 2567 คือ ภาคตะวันออกเฉยเหนือ แต่พื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลถือเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีประชากรหนาแน่น มีค่าครองชีพสูง ซึ่งส่งผลให้ครัวเรือนในพื้นที่นี้มีความเปราะบางสูงเมื่อต้องเผชิญกับความผันผวนทางเศรษฐกิจ ที่ผ่านมามาตราการแห่งประเทศไทย (ธปท.) และหน่วยงานภาครัฐได้ออกมาตรการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง ทั้งนโยบายแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวเชิงโครงสร้าง และมาตรการบรรเทาหนี้ระยะสั้นฉุกเฉิน

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีการดำเนินนโยบายช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง แต่อัตราหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (NPL) ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น สะท้อนว่าการแก้ปัญหาในมิตินโยบายเพียงอย่างเดียวอาจยังไม่เพียงพอ งานวิจัยส่วนใหญ่ในอดีตมักมุ่งเน้นการประเมินนโยบายภาพรวมหรือนโยบายเชิงเศรษฐกิจมหภาค เช่น Salas et al. (2024) หรือการศึกษาปัจจัยประชากรศาสตร์ และประสิทธิภาพของมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐ เช่น กมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) ขณะที่งานศึกษาด้านการเงินภาคครัวเรือนชี้ว่าความรู้ทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญที่อธิบายการเป็นหนี้ล้นพ้นตัว เช่น Kurowski (2021) และ Lusardi & Tufano (2015) ซึ่งงานวิจัยเหล่านี้ยังไม่มี การเชื่อมโยงระหว่าง การนำความรู้มาสู่การปฏิบัติจริงผ่านพฤติกรรม การใช้จ่าย การตอบสนองของลูกหนี้ต่อมาตรการรัฐ และการเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด การศึกษานี้จึงมีการบูรณาการปัจจัยเชิงพฤติกรรมศาสตร์ควบคู่กับมิตินโยบายรัฐ พร้อมทั้งคำนึงถึงปัจจัยแทรกซ้อนที่สำคัญ ได้แก่ ภาระหนี้ในระบบ และเหตุการณ์ไม่คาดคิด เช่น การลดการจ้างงาน การลดเงินเดือน หรือการว่างงานชั่วคราว เพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับบริบททางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยด้านพฤติกรรม การใช้จ่าย คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อวิเคราะห์ผลกระทบของนโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

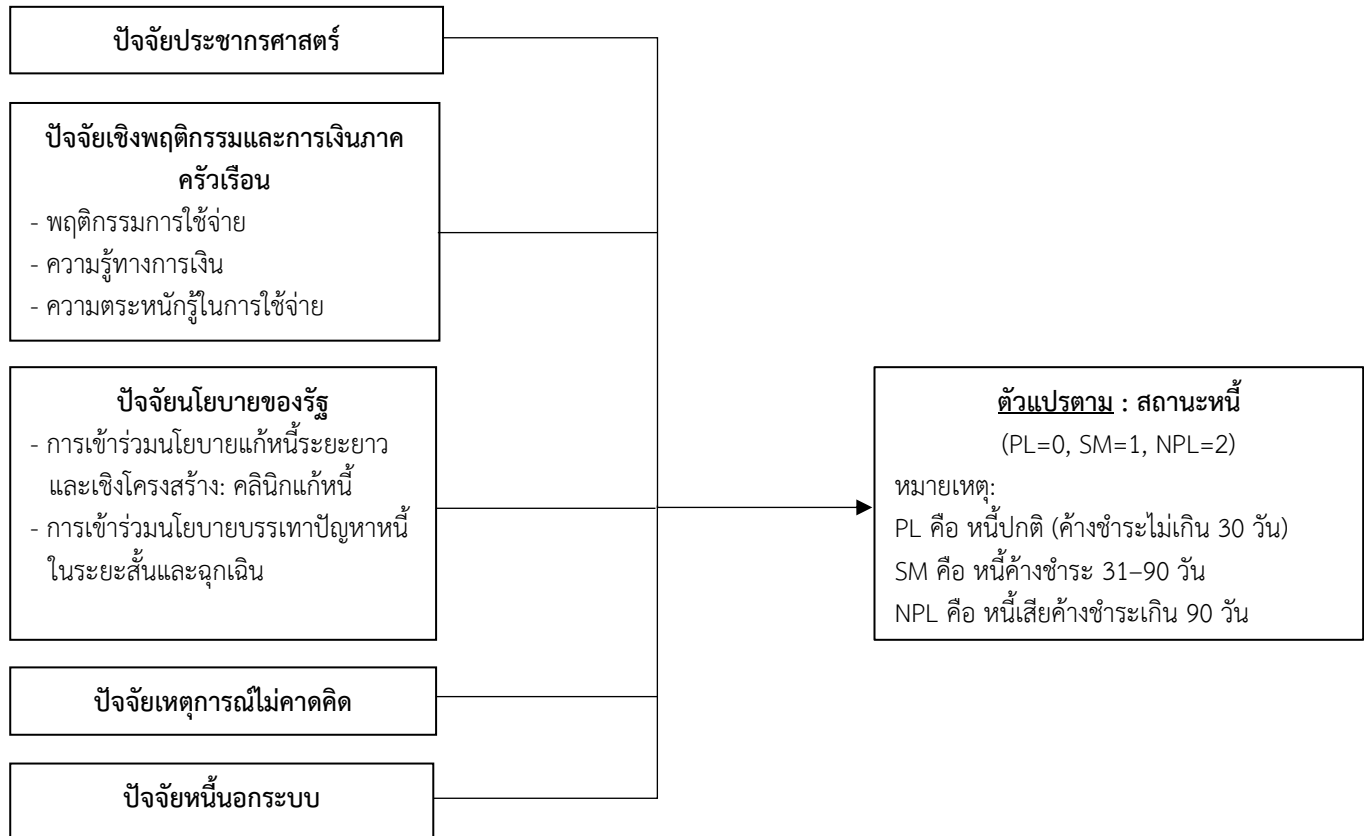
การทบทวนวรรณกรรมและกรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัยนี้พัฒนาขึ้นจากบูรณาการทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ 3 ฐานหลัก เพื่ออธิบายกลไกที่ส่งผลต่อการหนี้เสีย ได้แก่ (1) ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม อธิบายว่า มนุษย์มีข้อจำกัดด้านการควบคุมตนเองและ การคิดลดแบบไฮเปอร์โบลิก กล่าวถึงการให้น้ำหนักกับความพึงพอใจในการบริโภคปัจจุบันมากกว่าภาระหนี้ในอนาคต ความรู้เชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวจึงไม่เพียงพอหากขาดความตระหนักรู้และวินัยในการปฏิบัติจริง (2) ทฤษฎีการบริโภคตามวัฏจักรชีวิตและการบริโภคข้ามเวลา ชี้ว่าครัวเรือนจะพยายามจัดสรรการบริโภคให้ราบเรียบตลอดช่วงชีวิตผ่านการกู้ยืม และการออม ปัจจัยประชากรศาสตร์ เช่น อายุ สถานภาพสมรส และจำนวนสมาชิก จึงกำหนดทั้งระดับรายได้และภาระค่าใช้จ่าย หากครัวเรือนเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด โดยไม่มีเงินออมสำรอง กระแสเงินสดจะสะดุดและผลักดันให้เกิดการค้างชำระหนี้ (3) แนวคิดด้านนโยบายของรัฐ อธิบายว่ามาตรการช่วยเหลือของรัฐมีกลไกส่งผลต่างกัน โดยมาตรการระยะสั้นทำหน้าที่เพียงบรรเทาสภาพคล่องชั่วคราว ขณะที่มาตรการระยะยาวเชิงโครงสร้างจะช่วยปรับเงื่อนไขค่าจ้างให้สอดคล้องกับความสามารถในการหารายได้ตามความจริง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา โดยพบว่าปัจจัยประชากรศาสตร์ และปัจจัยมหภาคจากการว่างงานเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดการผิดนัดชำระหนี้ (อริพันธ์ วรรณสุริยะ, 2566; ขวัญฤทัย ฤคดิ, 2563; Chantararat et al., 2020; Salas et al., 2024) ขณะที่มิติด้านพฤติกรรม พบว่า ความรู้ทางการเงินที่ไม่ได้นำมาปรับใช้จริงส่งผลต่อปัญหาการค้างชำระ และภาวะหนี้ล้นพ้นตัว (วรัญญา ไชยธารินทร์ และธัญทิพย์ คฤหโยธิน, 2562; Kurowski, 2021; Lusardi & Tufano, 2015) สอดคล้องกับมตินโยบายรัฐที่ระบุว่า การขาดการเฝ้าระวังในภาวะวิกฤตเป็นตัวเร่งการก่อหนี้ และจำเป็นต้องมีมาตรการแก้หนี้ที่ตรงเป้าหมายเพื่อรักษาเสถียรภาพครัวเรือนโดยไม่กระทบการบริโภค (กมลพรรณ โคจรตระกูล

และคิวพงศ์ อีธอำพน, 2566; Arkornsakul & Rattanasamakarn, 2025; Bouis, 2021) ผู้วิจัยจึงสังเคราะห์ปัจจัยทั้งหมดส่งผ่านไปยังระดับความรุนแรงของสถานะหนี้ 3 ระดับ (ปกติ/SM/NPL) ตามแนวคิดของ ธนิตา ตันติอาภากุล (2560) ดังภาพที่ 1

จากการศึกษา แนวคิด และทฤษฎีต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ที่ได้ศึกษาจากการทบทวนวรรณกรรม เป็นกรอบแนวคิดของงานวิจัย ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรในการศึกษา คือ ประชาชน สัญชาติไทยที่มีภาระหนี้ในระบบ อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล จำนวน 10,732,879 คน (สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง, 2567) คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรทาโรยามาเน่ (Yamane, 1973) กำหนดระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ค่าความคาดเคลื่อนร้อยละ 5 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำจำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อป้องกันปัญหาข้อมูลไม่สมบูรณ์จึงทำการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสิ้น 443 ตัวอย่าง โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multistage Sampling) ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 แบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อคัดกรองเฉพาะผู้มีภาระหนี้ในระบบในพื้นที่ศูนย์กลางธุรกิจ (CBD) 8 เขต ได้แก่ บางรัก สาทร ปทุมวัน คลองเตย ราชเทวี วัฒนา ยานนาวา และห้วยขวาง, ที่เหลือเป็นพื้นที่นอกศูนย์กลางธุรกิจ (Non-CBD) โดยประยุกต์ตามลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมและศูนย์กลางเศรษฐกิจจากแผนที่ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556 (สำนักการวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร, 2556) และพื้นที่ปริมณฑล 5 จังหวัด ได้แก่ นนทบุรี, ปทุมธานี, สมุทรปราการ, สมุทรสาคร, นครปฐม

ขั้นตอนที่ 2 การสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ตามจำนวนประชากรในแต่ละพื้นที่จังหวัด ดังนี้ กรุงเทพมหานครในพื้นที่ CBD จำนวน 30 คน, กรุงเทพมหานครพื้นที่ Non-CBD จำนวน 180 คน, นนทบุรีจำนวน 49 คน, ปทุมธานีจำนวน 46 คน, สมุทรปราการจำนวน 51 คน, สมุทรสาครจำนวน 30 คน และนครปฐมจำนวน 34 คน

ขั้นตอนที่ 3 การสุ่มตัวอย่างแบบไม่เป็นสัดส่วน (Disproportionate Stratified Sampling) มีวัตถุประสงค์เพื่อแก้ปัญหาการกระจุกตัวของกลุ่มหนึ่งปกติในประชากรจริง และทำให้ได้ขนาดตัวอย่างของกลุ่มลูกหมามีปริมาณที่เพียงพอต่อการประมาณค่าแบบจำลองทางเศรษฐมิติ เพื่อรักษาอำนาจในการทดสอบทางสถิติ ของแบบจำลอง Ordered Probit ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงได้กำหนดสถานะหนี้ภาคครัวเรือนเป็น 3 ระดับ ดังนี้ PL จำนวน 126 คน, SM จำนวน 147 คน, NPL จำนวน 147 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถาม โดยกำหนดเนื้อหาแบบสอบถามครอบคลุมหัวข้อที่ต้องการศึกษาประกอบด้วย 5 ส่วนประกอบ ได้แก่ 1) ข้อมูลทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ 2) สถานะหนี้สิน 3) ปัจจัยด้านพฤติกรรม, ความรู้, ความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย โดยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย 4) การเข้าร่วม และผลกระทบจากนโยบายรัฐ 5) ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (ปลายเปิด)

ผู้วิจัยทำการทดสอบเครื่องมือ (Pre-test) กับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 ราย โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารคุณภาพสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ จำนวน 4 ท่าน โดยใช้วิธีการประเมินความครอบคลุมและความสอดคล้องของข้อคำถามเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขข้อความตามข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเชิงลึกของผู้เชี่ยวชาญจนได้ฉันทามติ ก่อนนำไปทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) พบว่า กลุ่มตัวแปรพฤติกรรมการใช้จ่ายมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.74 กลุ่มตัวแปรความรู้ทางการเงิน และความตระหนักรู้ในการใช้จ่ายมีค่าเท่ากับ 0.68 และภาพรวมทั้งฉบับเท่ากับ 0.66 ถึงแม้จะต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานทั่วไปที่ 0.70 เล็กน้อย แต่ยังคงมีค่าสูงกว่า 0.60 จึงถือว่าอยู่ในระดับที่ยอมรับได้และมีความสอดคล้องภายในเพียงพอตามเกณฑ์ทางวิชาการสำหรับการวิจัยเชิงสำรวจทางสังคมศาสตร์ และพฤติกรรมศาสตร์ (Hair et al., 2010) เนื่องจากเครื่องมือวิจัยนี้มีลักษณะเป็นแบบวัดพหุมิติ (Multidimensional scale) ที่ครอบคลุมประเด็นหลากหลาย ทั้งพฤติกรรมการใช้จ่าย ความรู้ทางการเงิน และการตระหนักรู้ ซึ่งมีความแปรปรวนของมิติตัวแปรที่แตกต่างตามบริบทจริงของกลุ่มตัวอย่าง

ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) จากอาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารคุณภาพสินทรัพย์ของธนาคารพาณิชย์ จำนวน 4 ท่าน

3. สมมติฐานการวิจัย

3.1 ปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย ความรู้ทางการเงิน และความตระหนักรู้ทางการเงิน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสีย

3.2 การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด การมีภาระหนี้ก่อนระบบ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสีย

3.3 การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ของภาครัฐ ทั้งมาตรการระยะสั้นและระยะยาว มีความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียแตกต่างกัน

3.4 ปัจจัยด้านประชากรศาสตร์และทางเศรษฐกิจสังคม มีความสัมพันธ์กับความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียแตกต่างกัน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยทำการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้กำหนดข้างต้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล ซึ่งแบ่งประเภทของข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ คือ ผู้วิจัยได้จัดทำแบบสอบถามเพื่อเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้น 443 ตัวอย่าง ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลเพิ่มเติมจากขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ 420 ตัวอย่าง โดยเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 5

เพื่อป้องกันปัญหาข้อมูลไม่สมบูรณ์ และเพื่อเพิ่มความน่าเชื่อถือของผลการวิเคราะห์ ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

4.2 ข้อมูลทุติยภูมิ คือ การรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความวิจัย และแหล่งข้อมูลออนไลน์ที่น่าเชื่อถือ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล 2 รูปแบบ คือ

5.1 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา เพื่อสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะพื้นฐานและภาพรวมของตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา โดยใช้ค่าสถิติเชิงพรรณนาพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าต่ำสุด, และค่าสูงสุด โดยประกอบไปด้วยตัวแปร เพศ, ระดับการศึกษา, สถานภาพสมรส, ประเภทอาชีพ, ที่อยู่ปัจจุบัน, เหตุการณ์ไม่คาดคิด, การมีหนี้ในระบบ, สาเหตุของการกู้ยืมหนี้สินในระบบ, ประเภทหนี้, พฤติกรรมการชำระหนี้ในช่วง 3 เดือนที่ผ่านมา, แนวทางแก้ไขภาระหนี้ และการเข้าร่วมนโยบายรัฐทั้ง 2 มิติ โดยกลุ่มตัวแปรอิสระที่มีลักษณะเป็นข้อมูลต่อเนื่อง และตัวแปรดัชนีภาพรวม จำนวน 8 ตัวแปรหลักที่จะนำไปใช้ในการทดสอบแบบจำลองทางเศรษฐมิติ ประกอบด้วย คะแนนเฉลี่ยความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย, คะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการใช้จ่าย, คะแนนเฉลี่ยความรู้ทางการเงิน, อายุของผู้ตอบแบบสอบถาม, รายได้บุคคลต่อเดือน, รายได้ครัวเรือนต่อเดือน, จำนวนสมาชิกในครัวเรือน และจำนวนสมาชิกที่เป็นภาระพึ่งพิง

5.2 การวิเคราะห์เชิงปริมาณ เพื่อตรวจสอบสมมติฐานและประเมินผลกระทบเชิงเศรษฐมิติ โดยมีขั้นตอนการดำเนินการตรวจสอบและประมาณค่าตัวแปร ตามลำดับดังนี้

5.2.1 การทดสอบปัญหาพหุสัมพันธ์ร่วม (Multicollinearity) ในการประมาณค่าแบบจำลอง Ordered Probit โดยนำตัวแปรอิสระทั้งหมดรวมถึงตัวแปรตามมาคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation Matrix) ซึ่งหากคู่ใดมีค่าสหสัมพันธ์สูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่ 0.80 จะทำให้ประมาณค่าสัมประสิทธิ์ในแบบจำลองหลักคลาดเคลื่อน

5.2.2 การทดสอบและการเลือกแบบจำลองที่เหมาะสม (Model Selection Test) เนื่องจาก ตัวแปรตามคือ สถานะหนี้ครัวเรือน (DEBT_Status) เป็นข้อมูลเชิงคุณภาพหลายกลุ่มที่มีการจัดเรียงลำดับชั้นความรุนแรง จึงเปรียบเทียบ แบบจำลอง Ordered Logit และแบบจำลอง Ordered Probit ผ่านการวิเคราะห์การกระจายตัวของค่าความคลาดเคลื่อน (Residual Distribution Test) เพื่อตรวจสอบว่าค่าความคลาดเคลื่อนมีความสอดคล้องกับข้อสมมติพื้นฐานทางเศรษฐมิติ โดยพิจารณาเกณฑ์การทดสอบจากค่า Anderson-Darling เป็นเกณฑ์หลักในการพิจารณายอมรับหรือปฏิเสธสมมติฐานหลัก

5.2.3 การประมาณค่าด้วยแบบจำลองหลักและการวิเคราะห์พฤติกรรม โดยการคำนวณค่าความน่าจะเป็นพยากรณ์รายบุคคลของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 443 ราย มาจัดทำแผนภูมิจำแนกประเภทการค้างชำระเพื่อดูความสอดคล้องลักษณะ 10 ลำดับแรกของผู้ตอบแบบสอบถามแต่ละกลุ่ม

แบบจำลอง

$$\begin{aligned} Debt\ Status^*_i = & \beta_0 + \beta_1 Mean_{Behv}_i + \beta_2 Mean_{Lit}_i + \beta_3 Mean_{Aware}_i + \beta_4 Shock_i \\ & + \beta_5 Informal_{Debt}_i + \beta_6 Gov_{Struc}_i + \beta_7 Gov_{Crisis}_i \\ & + \beta_8 Gender_i + \beta_9 Age_i + \beta_{10} Edu_i + \beta_{11} Marital_i + \beta_{12} Income_Pers_i \\ & + \beta_{13} Income_{HH}_i + \beta_{14} HH_{Member}_i + \beta_{15} Dependency_i + \beta_{16} Career_i \\ & + \beta_{17} Prov_i + \varepsilon_i \end{aligned}$$

โดยมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝง ($Debt\ Status^*$) และสถานะหนี้ที่สังเกตได้ ($Debt\ Status$) ผ่านค่าจุดตัดขีดจำกัด (μ) ดังนี้:

$$Y_i = \begin{cases} 0\ (PL) & \text{ถ้า } Debt\ Status^* \leq \mu_1 \\ 1\ (SM) & \text{ถ้า } \mu_1 < Debt\ Status^* \leq \mu_2 \\ 2\ (NPL) & \text{ถ้า } Debt\ Status^* > \mu_2 \end{cases}$$

กำหนดให้

Debt Status [*] _i	คือ ตัวแปรแฝง (Latent variable) แสดงระดับความรุนแรงของสถานะหนี้
Debt Status	คือ สถานะหนี้ (PL=0, SM=1, NPL=2)
Mean_Behv _i	คือ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยพฤติกรรมการเงินของบุคคลที่ i (คำนวณจากการปรับฐานคะแนนข้อคำถามข้อ 18 ด้านสัดส่วนการออม และข้อ 19 ด้านเงินสำรองฉุกเฉิน ให้อยู่ในมาตรวัดเดียวกัน ก่อนนำมาหาค่าเฉลี่ยด้วยน้ำหนักเท่ากัน)
Mean_Lit _i	คือ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยความรู้ทางการเงินของบุคคลที่ i (คำนวณค่าเฉลี่ยจากแบบทดสอบความรู้ทางการเงินข้อ 20–29 จำนวน 10 ข้อ ให้น้ำหนักข้อละ 1 คะแนน ตอบถูก = 1, ตอบผิด = 0 รวมเต็ม 10 คะแนน)
Mean_Aware _i	คือ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยความตระหนักรู้ทางการเงินของบุคคลที่ i (คำนวณจากค่าเฉลี่ยโดยให้น้ำหนักเท่ากันจากข้อคำถามข้อ 30–34 จำนวน 5 ข้อ เกณฑ์ให้คะแนนพฤติกรรมที่สะท้อนความตระหนักรู้เท่ากับ 1 คะแนน และพฤติกรรมที่ไม่สะท้อนความตระหนักรู้เท่ากับ 0 คะแนน รวมเต็ม 5 คะแนน)
Shock _i	คือ ตัวแปรหุ่นเหตุการณ์ไม่คาดคิด (1 = เคยเผชิญปัญหาหรือกำลังประสบปัญหา, 0 = ไม่เคยเผชิญ)
Informal_Debt _i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงภาระหนี้นอกระบบ (1 = มีภาระหนี้นอกระบบ, 0 = ไม่มีภาระหนี้นอกระบบ)
Gov_Struc _i	คือ ตัวแปรหุ่นการเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้าง (1 = เคยเข้าร่วม, 0 = ไม่เคยเข้าร่วม)
Gov_crisis _i	คือ ตัวแปรหุ่นการเข้าร่วมนโยบายบรรเทาปัญหาหนี้ในระยะสั้นหรือฉุกเฉิน (1 = เคยเข้าร่วม, 0 = ไม่เคยเข้าร่วม)
Gender _i	คือ ตัวแปรหุ่นเพศสภาพ (1 = เพศชาย, 0 = เพศหญิง)
Age _i	คือ อายุ (ปี)
Edu _i	คือ ระดับการศึกษา
Marital _i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงสถานภาพการสมรส
Income_Pers _i	คือ รายได้ส่วนบุคคลเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)
Income_HH _i	คือ รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือน (บาท)
HH_Member _i	คือ จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครัวเรือน (คน)
Dependency _i	คือ จำนวนสมาชิกภาระพึ่งพิงในครัวเรือน (คน)
Career _i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงการประกอบอาชีพ
Prov _i	คือ ตัวแปรหุ่นแสดงพื้นที่อยู่อาศัย
β_0	คือ ค่าคงที่
$\beta_1, \beta_2, \dots, \beta_{17}$	คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรอิสระ (Coefficients)
μ_1, μ_2	คือ ค่าจุดตัดของขีดจำกัด ที่ใช้แบ่งช่วงสถานะหนี้
ϵ	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (Error term)
i	คือ ครัวเรือนที่ i

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่าย คุณลักษณะทางประชากรศาสตร์ และปัจจัยกระทบทางเศรษฐกิจสังคมที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยแบบจำลอง Ordered Probit (Model 2 หลังตัดตัวแปร) พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความรุนแรงของหนี้เสียภาคครัวเรือนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 มีดังนี้ คะแนนพฤติกรรมการใช้จ่าย (Mean_Behv) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -2.3884 ซึ่งให้เห็นว่าครัวเรือนที่มีวินัยทางการเงินสูง จะมีระดับความรุนแรงของหนี้เสียที่ลดลงอย่างเห็นได้ชัด แม้ผลสถิติเชิงพรรณนาจะชี้ว่ากลุ่มตัวอย่างมีความรู้ทางการเงินเฉลี่ยสูง (0.78 คะแนน) แต่กลับมีคะแนนพฤติกรรมการใช้จ่ายเฉลี่ยต่ำที่สุด (0.22 คะแนน) สะท้อนปัญหาว่าแต่ไม่ลงมือปฏิบัติ, คะแนนความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย (Mean_Aware) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -1.6151 แสดงว่าครัวเรือนที่ตระหนักถึงผลกระทบเชิงลบของการค้างชำระหนี้ จะส่งผลให้ความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียลดลง, เหตุการณ์ไม่คาดคิด (Shock) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.6020 หมายความว่าเมื่อครัวเรือนเผชิญมรสุมเศรษฐกิจเฉียบพลันหรือขาดสภาพคล่อง จะส่งผลให้ระดับความรุนแรงของหนี้เสียเพิ่มขึ้น, สถานภาพ สมรส มี 2 ตัวแปร คือ สถานภาพหย่าร้าง (Divorced) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.8397 และสถานภาพสมรส (Married) มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.6571 ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเมื่อเปรียบเทียบกับสถานะโสด สะท้อนว่ากลุ่มที่มีการสร้างครอบครัวหรือครอบครัวแตกแยกมีความเปราะบางทางการเงินสูงกว่า ทั้งนี้ ปัจจัยด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้บุคคลและครัวเรือน จำนวนสมาชิก อาชีพ พื้นที่พักอาศัย และภาระหนี้ในระบบ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติในการอธิบายระดับความรุนแรงของหนี้เสียสำหรับกลุ่มตัวอย่างชุดนี้ จึงถูกคัดออกจากแบบจำลองย่อเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอธิบายผล

2. ผลการศึกษานโยบายของภาครัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ผลการวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนาเพื่ออธิบายภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 443 ราย พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 56.88 มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ร้อยละ 61.17 สถานภาพสมรส ร้อยละ 46.05 ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชนหรือลูกจ้าง ร้อยละ 68.17 มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 36.96 ปี และมีรายได้บุคคลเฉลี่ยต่อเดือนที่ 42,515.40 บาท ด้านเหตุการณ์ไม่คาดคิดพบว่าร้อยละ 61.40 ไม่เคยเผชิญปัญหา และร้อยละ 91.65 ไม่มีภาระหนี้ในระบบ โดยผู้ที่มีหนี้ในระบบมีสาเหตุสำคัญอันดับหนึ่งคือเพื่อนำไปชำระหนี้เก่าในระบบหรือหมุนเงิน ร้อยละ 59.46 ในมิติด้านภาระหนี้สินพบว่า มีภาระหนี้เชื่อบัตรเครดิตสูงที่สุดเป็นอันดับแรก ร้อยละ 72.69 และเมื่อพิจารณาการกระจายตัวตามสถานะหนี้พบสัดส่วนกลุ่มหนี้เสียค้างชำระเกิน 90 วัน (NPL) ร้อยละ 33.18 สำหรับกลุ่มตัวแปรดัชนีชีวิตหลัก (คะแนนเต็ม 1.00) พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยด้านความรู้ทางการเงินสูงที่สุดอยู่ที่ 0.78 คะแนน แต่คะแนนเฉลี่ยด้านความตระหนักรู้และพฤติกรรมการใช้จ่ายกลับอยู่ในระดับต่ำที่ 0.27 และ 0.22 คะแนน ตามลำดับ ซึ่งสะท้อนให้เห็นปัญหาช่องว่างเชิงพฤติกรรม ในเบื้องต้นอย่างชัดเจน

เมื่อนำตัวแปรทั้งหมดเข้าสู่การประมาณค่าแบบจำลองทางเศรษฐมิติ Ordered Probit เพื่อทดสอบอิทธิพลของมิติต่าง ๆ ดังปรากฏในตารางที่ 1 ผลการศึกษาพบว่า ในมิตินโยบายและมาตรการช่วยเหลือจากภาครัฐมีทิศทางที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยนโยบายบรรเทาปัญหาหนี้ในระยะสั้นและฉุกเฉิน (Gov_Crisis) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.7533) สะท้อนว่ากลุ่มครัวเรือนที่เข้าร่วมมาตรการระยะสั้น (เช่น การพักชำระหนี้ชั่วคราว) มักเป็นกลุ่มลูกหนี้ที่มีความเปราะบางและกำลังเผชิญวิกฤต ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะของกลุ่มหนี้เสีย ขณะที่นโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้าง (Gov_Struc) มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสียอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (สัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.8105) ซึ่งให้เห็นว่า มาตรการปรับโครงสร้างหนี้ระยะยาวสามารถช่วยลดระดับความรุนแรงของหนี้เสียภาคครัวเรือนได้อย่างยั่งยืนกว่า แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะมีโอกาสเข้าถึงมาตรการดังกล่าวเพียงร้อยละ 3.61 ก็ตาม

ตารางที่ 1 ผลการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ปัจจัยที่ส่งผลต่อระดับความรุนแรงของหนี้เสียครัวเรือน

N = 443

Variable	Model 1				Model 2 (หลังตัดตัวแปร)			
	Co-efficient	Std. Error	z-Statistic	Prob	Co efficient	Std. Error	z-Statistic	Prob
Age	0.0079	0.0093	0.8497	0.3955				
BKK_NonCBD	0.1123	0.1293	0.8682	0.3853				
Dependency	0.1048	0.0774	1.3546	0.1755				
Divorced	0.6610	0.2365	2.7948	0.0052**	0.8397	0.2038	4.1195	0.0000**
Married	0.7249	0.1666	4.3513	0.0000**	0.6571	0.1309	5.0195	0.0000**
Edu	-0.0125	0.1756	-0.0711	0.9433				
Gender	0.2014	0.1315	1.5309	0.1258				
Gov_Crisis	0.7795	0.1707	4.5676	0.0000**	0.7533	0.1506	5.0025	0.0000**
Gov_Struc	-0.7694	0.3264	-2.3572	0.0184**	-0.8105	0.3145	-2.5774	0.0100**
HH_Member	-0.1280	0.0633	-2.0213	0.0432**				
Income_HH	-1.87E-06	1.34E-06	-1.3957	0.1628				
Income_Pers	-3.60E-07	3.79E-06	-0.0949	0.9244				
Informal_Debt	-0.2632	0.2554	-1.0303	0.3029				
Careeremployee	-0.3319	0.1982	-1.6748	0.0940*				
Careergov	-0.3874	0.2713	-1.4277	0.1534				
Mean_Aware	-1.6141	0.2634	-6.1286	0.0000**	-1.6151	0.2506	-6.4458	0.0000**
Mean_Behv	-2.4097	0.3331	-7.2354	0.0000**	-2.3884	0.3014	-7.9250	0.0000**
Mean_Lit	0.1143	0.4516	0.2531	0.8002				
Shock	0.6015	0.1426	4.2178	0.0000**	0.6020	0.1272	4.7320	0.0000**
AIC		1.5781			AIC		1.5671	
Empirical Distribution Test for resid, Hypothesis: Probit, Anderson-Darling 0.3437>0.25								
Limit Points				Limit Points				
LIMIT 1:C(20)	-1.5729, 0.5393, -2.9168, 0.0035				LIMIT 1:C(	-1.3996, 0.2021, -6.9243, 0.0000		
LIMIT 2:C(21)	-0.1454, 0.5325, -0.2731, 0.7848				LIMIT 2:C(	-0.0142, 0.1915, -0.0742, 0.9408		
Model Diagnostics				Model Diagnostics				
Pseudo R-squared	0.3249				Pseudo R-squared	0.3052		
Log likelihood	-328.5391				Log likelihood	-338.1207		
LR statistic	316.2743				LR statistic	297.1110		
Prob(LR statistic)	0.0000				Prob(LR statistic)	0.0000		

หมายเหตุ: ** และ * แทนการมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 0.10 ตามลำดับ

ผลการทดสอบคุณลักษณะการกระจายตัวของค่าคลาดเคลื่อน พบว่า ค่าสถิติสะสมของ Anderson-Darling มีค่าเท่ากับ 0.3437 มากกว่า 0.25 ซึ่งมีค่าสูงกว่าระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 อย่างมีนัยสำคัญ ยอมรับสมมติฐานหลัก (H0) คือ มีการแจกแจงแบบ Normal Distribution ค่าความคลาดเคลื่อนในแบบจำลองมีการแจกแจงที่เป็นไปตามเส้นโค้งปกติ จึงได้ดำเนินเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ระหว่างแบบจำลองรวม (Model 1) และแบบจำลองย่อ (Model 2 หลังตัดตัวแปร) ที่ผ่านการคัดเลือกเฉพาะตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติ เพื่อขจัดปัญหาตัวแปรส่วนเกินและเพิ่มประสิทธิภาพในการอธิบายผล

การวิเคราะห์ผลการศึกษเปรียบเทียบแบบจำลองในตารางที่ 1 พบว่า เมื่อดำเนินการตัดตัวแปรอิสระที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติออกเพื่อให้ได้แบบจำลองที่กระชับ (Model 2 หลังตัดตัวแปร) ผลการทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลอง (Model 2) พบว่า มีความเหมาะสมในการอธิบายข้อมูลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (LR statistic = 297.1110, Prob < 0.001) โดยมีค่า Pseudo R-squared เท่ากับ 0.3052 และมีค่า AIC ลดลงเหลือ 1.5671 ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพในการอธิบายข้อมูลที่ดีขึ้นเมื่อเทียบกับแบบจำลองรวม

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้นำข้อมูลรายบุคคลกลุ่มตัวอย่าง 10 ลำดับแรก ของสถานะหนี้ทั้ง 3 กลุ่ม ออกมาวิเคราะห์โครงสร้างประชากรศาสตร์ ได้ข้อสรุปดังนี้ กลุ่มหนี้ค้างชำระไม่เกิน 30 วัน เป็นเพศหญิง อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชน/ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ อาศัยอยู่ในพื้นที่ปริมณฑล ไม่มีภาระพึ่งพิงในครัวเรือน ไม่เคยเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด หรือเคยเผชิญแต่ปัจจุบันมีการฟื้นตัวแล้ว และไม่เคยเข้าร่วมมาตรการแก้หนี้, กลุ่มหนี้ที่เริ่มมีการค้างชำระ 31-90 วัน เป็นเพศหญิง อายุ 27 - 50 ปี และอาศัยในกรุงเทพมหานครพื้นที่ CBD ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว มีภาระพึ่งพิงเฉลี่ย 1-3 คน เคยประสบปัญหาที่ไม่คาดคิดแต่ฟื้นตัวแล้ว ตลอดจนเริ่มมีการเข้าร่วมมาตรการระยะสั้นของรัฐ และสุดท้ายกลุ่มหนี้เสียค้างชำระมากกว่า 90 วัน เป็นเพศหญิง อาศัยอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร Non-CBD มีภาระพึ่งพิงในครัวเรือน 1-2 คน อาชีพธุรกิจส่วนตัวหรือพนักงานเอกชนฐานรายได้น้อยถึงปานกลาง กำลังประสบปัญหาที่ไม่คาดคิด เคยเข้าร่วมมาตรการพักชำระหนี้ระยะสั้น และบางส่วนมีพึ่งพิงหนี้ในระบบเพื่อใช้จ่ายอุปโภคบริโภคในชีวิตประจำวัน

อภิปรายผล

จากสรุปผลการศึกษาข้างต้น ผู้วิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลร่วมกับแนวคิด ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ และวรรณกรรมในอดีตได้ 3 ประเด็นหลัก ดังนี้

1. มิติเศรษฐศาสตร์พฤติกรรม การลงมือปฏิบัติสำคัญกว่าการรับรู้ทฤษฎี โดยพบได้จากประเด็นที่น่าสนใจอย่างยิ่ง คือ การที่คะแนนเฉลี่ยปัจจัยพฤติกรรมการใช้จ่าย และ คะแนนเฉลี่ยความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย มีความสัมพันธ์เชิงลบกับโอกาสการเกิดหนี้เสีย สะท้อนว่าผู้ที่มีพฤติกรรมดังกล่าวมีแนวโน้มที่จะควบคุมไม่ให้เกิดหนี้เสียได้ดีกว่า ขณะที่ คะแนนเฉลี่ยปัจจัยด้านความรู้ทางการเงิน ไม่มีผลต่อสถานะหนี้เสีย จึงสามารถอภิปรายตามทฤษฎีเศรษฐศาสตร์พฤติกรรมว่าปัญหานี้เสียครัวเรือนไทยไม่ได้เกิดจากการขาดความรู้เชิงทฤษฎี แต่เกิดจากความต้องการใช้จ่าย สอดคล้องกับทฤษฎีการคิดลดแบบไฮเปอร์โบลิก ที่มนุษย์มักพอใจกับการบริโภคในปัจจุบันมากกว่าการออมเพื่อชำระหนี้ในอนาคต ดังนั้นครัวเรือนที่มีพฤติกรรมการเงินเชิงปฏิบัติและมีความตระหนักรู้สูง จึงสามารถก้าวผ่านข้อจำกัดทางจิตวิทยานี้และบริหารจัดการหนี้ไม่ให้กลายเป็นหนี้เสียได้สำเร็จ ทั้งนี้ตัวแปรผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ วรรณญา ไชยธารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤทโยธิน (2562) ที่พบว่า ครัวเรือนเกษตรกรมีการเข้าอบรมความรู้ทางการเงินไม่นำความรู้มาใช้ เป็นหนึ่งในสาเหตุของการค้างชำระหนี้ ไม่สอดคล้องกับ Kurowski (2021) และ Lusardi & Tufano (2015) ที่พบว่า ตัวแปรด้านความรู้ทางการเงินมีผลกระทบต่อสถานการณ์หนี้สินในปัจจุบันของครัวเรือน และมีผลกระทบต่อการเป็นหนี้ล้นพ้นตัว

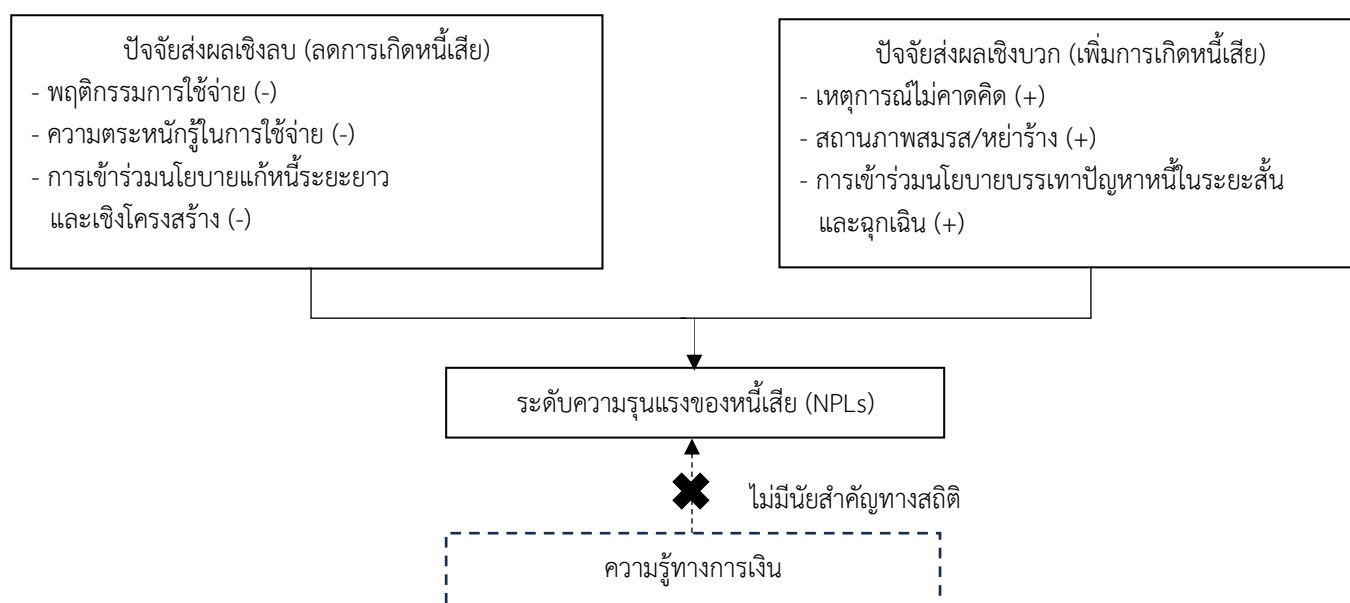
2. ความเปราะบางเชิงโครงสร้าง การที่ปัจจัยเหตุการณ์ไม่คาดคิด เป็นปัจจัยที่เพิ่มความน่าจะเป็นในการผลักดันให้ครัวเรือนเข้าสู่ภาวะหนี้เสีย สะท้อนว่า ครัวเรือนในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลมีภูมิคุ้มกันทางการเงินที่น้อยมาก สอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีวัฏจักรชีวิต ที่ระบุว่าครัวเรือนควรมีการสะสมสินทรัพย์เพื่อเกลี่ยรายจ่ายชั่วชีวิต แต่ในความเป็นจริง ครัวเรือนไทยส่วนใหญ่ขาดการออมสำรองฉุกเฉิน เมื่อเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิด จึงส่งผลกระทบต่อกระแสเงินสดในปัจจุบันทันที ทำให้ตรึงการจ่ายชำระหนี้พังทลายลง และถูกบังคับให้ผิมนัดชำระหนี้โดยไม่ตั้งใจ สอดคล้องกับแนวคิดของ Salas et al. (2024) ได้ทำการศึกษาปัจจัยมหภาค NPL ถูกกำหนดโดยปัจจัยต่าง ๆ ได้แก่ การว่างงาน

3. ภาพสะท้อนของนโยบายรัฐ การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้าง ช่วยลดหนี้เสีย แต่การเข้าร่วมนโยบายบรรเทาปัญหานี้ในระยะสั้นและฉุกเฉิน กลับสัมพันธ์เชิงบวกกับหนี้เสีย อภิปรายได้ว่า มาตรการแก้หนี้ระยะยาวเชิงโครงสร้าง (เช่น การปรับยอดผ่อนชำระให้สอดคล้องกับรายได้จริง) เป็นการแก้ปัญหาดังตรงจุด เหมาะสมกับความสามารถในการชำระหนี้ ตามทฤษฎีการบริโภคข้ามเวลา แต่อย่างไรก็ตาม นโยบายเยียวยาระยะสั้น เช่น การพักหนี้ฉุกเฉิน, การลดค่างวดลงในระยะเวลาที่เกิดภาวะเศรษฐกิจ อาจส่งผลให้ลูกหนี้ลดความพยายามในการจัดสรรเงินเพื่อชำระ

หนี้ หรืออาจเกิดจากปรากฏการณ์ ที่มีเพียงลูกหนี้กลุ่มที่มีความเสี่ยงและใกล้เป็น NPL อยู่แล้วเท่านั้นที่เข้าเข้าร่วมโครงการมาตรการระยะสั้นจึงดูเหมือนยืดระยะเวลาแต่ไม่ได้ลดตัวเลขหนี้เสียในภาพรวมอย่างยั่งยืน ไม่สอดคล้องกับงานวิจัยกมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ ธีรอำพน (2566) พบว่า ตัวแปรหลักที่ส่งผลกับการก่อหนี้ภาคครัวเรือน ได้แก่ ไม่ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐในช่วงวิกฤตการณ์ และแนวคิดของ Arkornsakul & Rattanasamakarn (2025) และ Bouis (2021) เน้นย้ำถึงความจำเป็นของนโยบายที่ตรงเป้าหมายเพื่อจัดการหนี้ครัวเรือน ส่งเสริมการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียม ทั้งยังบอกถึงนโยบายที่ควบคุมหนี้สินครัวเรือนผ่านการลดภาระหนี้ที่อยู่อาศัยนั้นไม่จำเป็นต้องส่งผลเสียต่อการบริโภคเสมอไป

4. มิติของปัจจัยทางประชากรศาสตร์ ตามผลการศึกษา มีเพียงตัวแปรสถานภาพสมรส/หย่าร้างที่ส่งผลต่อความน่าจะเป็นในการเกิดหนี้เสียแสดงให้เห็นว่ากลุ่มที่มีการสร้างครอบครัวหรือครอบครัวแตกแยก มีแนวโน้มเกิดหนี้เสียมากกว่าสถานะโสด เนื่องจากมีภาระค่าใช้จ่ายส่วนกลางที่สูงกว่า จึงไม่สอดคล้องกับงานวิจัย อธิพันธ์ วรรณสุริยะ (2566) พบว่า ปัจจัยทางประชากรศาสตร์ อย่าง เพศ อายุ เขตที่อยู่อาศัย ระดับการศึกษา เป็นต้น รวมไปถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม อย่างเช่น จำนวนผู้พักพิงในครัวเรือน มีรายได้ครัวเรือน เงินออม เหมือนกันกับ ขวัญฤทัย ฤคดี (2563) พบว่า ปัจจัยประชากรศาสตร์ มีผลกระทบต่อการค้างชำระค่าบัตรเครดิตจรัญญานยนต์ และ Chantararat et al. (2020) พบว่า มีตัวแปรด้านอายุที่เป็นตัวแปรหลัก มีผลกับการผิดนัดชำระหนี้

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 2 แบบจำลองความสัมพันธ์เชิงพฤติกรรมและนโยบายต่อความรุนแรงของหนี้เสียภาคครัวเรือน

จากภาพที่ 2 ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การมีความรู้ทางการเงินเชิงทฤษฎีเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะช่วยลดความรุนแรงของหนี้เสียได้ หากปราศจากการนำมาปฏิบัติจริงผ่านพฤติกรรม และความตระหนักรู้ในการใช้จ่าย ที่ส่งผลในการลดความรุนแรงของหนี้เสีย ในขณะที่การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิดทางเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัจจัยเร่งทางตรงที่ผลักดันให้ลูกหนี้เข้าสู่สถานะ NPL นอกจากนี้ ยังพบว่าการเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาว สามารถแก้ปัญหาและลดโอกาสการเกิดหนี้เสีย ตรงข้ามกับการเข้าร่วมนโยบายบรรเทาหนี้ระยะสั้นส่งผลให้การเกิดหนี้เสียรุนแรงขึ้น

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาปัจจัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายและ นโยบายแก้หนี้ของรัฐที่มีผลต่อหนี้เสียภาคครัวเรือนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์หาทิศทางของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อโอกาสในการเปลี่ยนแปลงของระดับชั้นความรุนแรงของหนี้ค้างชำระ โดยแบ่งตัวแปรตามออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ระดับที่ 1

หนี้ปกติ (ค้างชำระไม่เกิน 30 วัน) ระดับที่ 2 หนี้ที่เริ่มมีการค้างชำระ (ค้างชำระ 31–90 วัน) และระดับที่ 3 สภาวะหนี้เสีย หรือหนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ (ค้างชำระเกินกว่า 90 วัน)

สามารถสรุปผลการการศึกษาได้ว่า ปัจจัยที่มีบทบาทหลักในการช่วยลดโอกาสและความเสี่ยงในการตกสู่สภาวะหนี้เสียอย่างเด่นชัด คือ วินัยด้านพฤติกรรมการใช้จ่ายจริงและความตระหนักรู้ทางการเงิน ตลอดจน การเข้าร่วมนโยบายแก้หนี้ระยะยาวและเชิงโครงสร้างของภาครัฐ ซึ่งช่วยปรับเงื่อนไขการชำระหนี้ให้สอดคล้องกับศักยภาพทางการเงินที่แท้จริงในทางตรงกันข้าม ปัจจัยที่มีผลผลักดันให้ครัวเรือนเปลี่ยนผ่านจากสถานะหนี้ปกติไปสู่หนี้ค้างชำระและหนี้เสีย ได้แก่ การเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิดทางเศรษฐกิจและสังคม (เช่น ภาวะว่างงานชั่วคราวหรือการลดลงของรายได้เฉียบพลัน) และ การมีสภาพภาพสมรสหรือหย่าร้าง ขณะที่ การเข้าร่วมนโยบายบรรเทาปัญหาหนี้ระยะสั้นและฉุกเฉิน มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกับความรุนแรงของหนี้เสีย

ทั้งนี้ การศึกษาชี้ให้เห็นว่า ความรู้ทางการเงินเชิงทฤษฎี ตลอดจนลักษณะทางประชากรศาสตร์ด้านรายได้ ระดับการศึกษา และอาชีพ ไม่ใช่ปัจจัยหลักที่ช่วยป้องกันการเกิดหนี้เสีย หากขาดการนำความรู้ไปปรับเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมการควบคุมรายจ่ายในชีวิตประจำวันอย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 กระทรวงการคลัง และ ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ร่วมกับสถาบันการศึกษา ควรส่งเสริมความรู้ทางการเงินภาคปฏิบัติ โดยการเปลี่ยนผ่านจากการอบรมเชิงทฤษฎีรูปแบบเดิม สู่การใช้มาตรการจูงใจเชิงพฤติกรรม เช่น พัฒนาเครื่องมือบันทึกรายรับ-รายจ่ายจริง และการตั้งเงื่อนไขการออมภาคบังคับก่อนการอนุมัติสินเชื่อเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเงินก่อนเข้าสู่ระบบหนี้ นอกจากนี้ ยังควรเน้นไปที่การสร้างรายได้เพิ่มเติมเพื่อรองรับเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดที่จะเกิดขึ้น การควบคุมปัจจัยภายนอกอื่น ๆ เช่น ค่าครองชีพ ค่าแรงขั้นต่ำ

1.2 ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ควรกำกับดูแลสถาบันการเงิน กำหนดให้สถาบันการเงินเน้นมาตรการปรับโครงสร้างหนี้ระยะยาว ตามความสามารถของลูกหนี้ที่แท้จริง และหลีกเลี่ยงการใช้มาตรการพักชำระหนี้วงกว้างแบบเหมา อาจจะมีมาตรการพิเศษเพื่อสำหรับบุคคลที่มีวินัยในการผ่อนชำระ ในส่วนของมาตรการที่เป็นยาแรง ควรใช้เฉพาะกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ไม่คาดคิดชั่วคราวเท่านั้น

1.3 สถาบันการเงินควรเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อให้กับกลุ่มที่มีข้อมูลส่วนบุคคลสอดคล้องกับกลุ่มลูกหนี้ปกติ ได้แก่ กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน/ข้าราชการที่มีความมั่นคงทางรายได้สูง ควบคู่ไปกับการใช้เกณฑ์ประเมินเชิงพฤติกรรม เน้นกลุ่มที่มีวินัยทางการเงินเชิงปฏิบัติชัดเจน และไม่ค่อยมีภาระฟุ้งเฟ้อในครัวเรือน รวมไปถึงการจัดตั้งระบบติดตามและตรวจจับสัญญาณเตือนภัยล่วงหน้า สำหรับกลุ่มลูกหนี้ที่มีความเปราะบางสูง ควบคู่กับการนำเกณฑ์ประเมินเชิงพฤติกรรมมาใช้ร่วมพิจารณาสินเชื่อ

2. ข้อเสนอแนะด้านการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การขยายขอบเขตไปยังกลุ่มพื้นที่ภาคอุตสาหกรรมต่าง ๆ ที่สำคัญของประเทศ เช่น ภาคเกษตรกรรม ในต่างจังหวัด ภาคการท่องเที่ยว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของพฤติกรรมการเงินและประเภทของเหตุการณ์ไม่คาดคิดที่ส่งผลต่อระดับความรุนแรงของหนี้เสียระหว่างสังคมเมือง และต่างจังหวัด เนื่องจากบริบทการเผชิญภาวะเศรษฐกิจของภาคเกษตรกรรมมักขึ้นอยู่กับปัจจัยภายนอกที่ไม่สามารถควบคุมได้ เช่น ความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ ภัยธรรมชาติ และความผันผวนของราคาสินค้าเกษตร ซึ่งมีกลไกการส่งผ่านต่อกระแสเงินสดที่แตกต่างจากแรงงานในเขตเมือง

2.2 การเปลี่ยนผ่านจากการวิเคราะห์ข้อมูลภาคตัดขวางสู่ข้อมูลแผงระยะยาว (Panel Data Analysis) ควรพัฒนาไปสู่การเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเดิมแบบต่อเนื่องหลายช่วงเวลา เพื่อให้สามารถวิเคราะห์ ผลกระทบเชิงพลวัตของปัจจัยเชิงพฤติกรรมการใช้จ่าย และการฟื้นตัวของครัวเรือนหลังจากเผชิญเหตุการณ์ไม่คาดคิดในระยะยาว

2.3 การประยุกต์ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน นอกเหนือแบบจำลองเชิงปริมาณ (Ordered Probit) ควรบูรณาการร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก จากกลุ่มลูกหนี้เสีย และเจ้าหน้าที่บริหารหนี้ของสถาบันการเงิน เพื่อหาคำตอบอื่น ๆ ที่แบบจำลองทางสถิติไม่สามารถหาคำตอบได้

2.4 การขยายผลการศึกษาไปสู่ระดับมหภาค ว่าการเกิดหนี้เสียในระดับครัวเรือนส่งผลกระทบต่อมิติมหภาคอื่น ๆ อย่างไร เช่น ประสิทธิภาพการทำงานของประชากร, การบริโภคภาคเอกชนในภาพรวม, ความเสี่ยงเชิงระบบของสถาบัน เพื่อให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายมีความเชื่อมโยงกับเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมอย่างยั่งยืน

2.5 การบูรณาการปัจจัยหนี้ในระบบ เนื่องจากในงานวิจัยฉบับนี้มีข้อจำกัดในการเข้าถึงชุดข้อมูลดังกล่าว เนื่องจากพฤติกรรมปิดกั้นข้อมูลหรือความกังวลด้านความเป็นส่วนตัวของข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จึงไม่มีปริมาณข้อมูลหนี้ในระบบที่มากพอในการนำเข้าสู่แบบจำลองทางสถิติได้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ คาดการณ์ว่าหากสามารถดูพฤติกรรมการกู้ยืมชำระหนี้ในระบบควบคู่ไปกับหนี้ในระบบ จะทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถมองเห็นภาพรวมของภาระผูกพันทางการเงินที่แท้จริงของครัวเรือน ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการกำหนดแนวทางป้องกัน การเยียวยา และการขับเคลื่อนนโยบายแก้หนี้ภาคประชาชนได้อย่างตรงจุดและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กมลพรรณ โคจรตระกูล และ ศิวพงศ์ อีระอำพน. (2566). ปัจจัยที่มีผลต่อการก่อหนี้ครัวเรือนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19. *วารสารสังคมศาสตร์ปัญญาพัฒน์*, 5(4), 171–186.
- ขวัญฤทัย ฤคดิ. (2563). *การวิเคราะห์ปัจจัยกำหนดการผิวนัดชำระค่าวงวดในธุรกิจเช่าซื้อรถจักรยานยนต์*. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยรังสิต).
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2567). *รายงานประจำปี 2567*. สืบค้นจาก <https://www.bot.or.th/th/research-and-publications/reports/annual-report/report-2024.html>.
- ธนิดา ตันติอาภากุล. (2560). *ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผิวนัดชำระหนี้สินเชื่ออุปโภคบริโภคของธนาคารพาณิชย์และบริษัทที่ประกอบธุรกิจ แต่มีใช้สถาบันการเงินในไทย*. (เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย).
- บริษัท ข้อมูลเครดิตแห่งชาติ จำกัด. (2568). *ข่าวเครดิตบูโร 002/2568: รายงานสถานการณ์หนี้ ณ เดือน มกราคม 2568 จากข้อมูลสถิติของเครดิตบูโร*. สืบค้นจาก <https://www.ncb.co.th/national-credit-bureau-news-and-event/ncb-news/news002-2568/>.
- วรัญญา ไชยธารินทร์ และ ธัญทิพย์ คฤห์โยธิน. (2562). หนี้สินในระบบของครัวเรือนเกษตรกรจังหวัดพะเยา. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 7(3), 283–294
- สำนักงานวางผังและพัฒนาเมือง กรุงเทพมหานคร. (2556). *แผนที่ผังเมืองรวมกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2556* รายเขต. สืบค้นจาก <https://webportal.bangkok.go.th/cpud/page/sub/22628>.
- สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. (2567). *สถิติจำนวนประชากรและบ้าน*. สืบค้นจาก <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/>.
- หอการค้าไทย และ ศูนย์พยากรณ์เศรษฐกิจและธุรกิจมหาวิทยาลัยหอการค้าไทย. (2567). *ผลสำรวจภาวะหนี้ครัวเรือนไทย 2567*. สืบค้นจาก <https://www.thaichamber.org/news/view/87/3142/%E0%B8%9C%E0%B8%A5%E0%B8%AA%E0%B8%B3%E0%B8%A3%E0%B8%A7%E0%B8%88%E0%B8%A0%E0%B8%B2%E0%B8%A7%E0%B8%B0%E0%B8%AB%E0%B8%99%E0%B8%B5%E0%B9%89%E0%B8%84%E0%B8%A3%E0%B8%B1%E0%B8%A7%E0%B9%80%E0%B8%A3%E0%B8%B7%E0%B8%AD%E0%B8%99%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2-2567>.
- อติพันธ์ วรรณสุริยะ. (2566). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการก่อหนี้ของครัวเรือนไทย. *วารสารเศรษฐศาสตร์และบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยทักษิณ*, 16(4), 139–158.

- Arkornsakul, P., & Rattanasamakarn, T. (2025). Household Debt and Income Inequality in Thailand: A Vector Autoregressive Analysis. *Community and Social Development Journal*, 26(2), 42–56.
- Bouis, R. (2021). *Household Deleveraging and Saving Rates: A Cross-Country Analysis*. Washington, D.C.: International Monetary Fund.
- Chantararat, S., Lamsam, A., Samphantharak, K., & Tangsawasdirat, B. (2020). Household Debt and Delinquency over the Life Cycle. *Asian Development Review*, 37(1), 61–92.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson.
- Kurowski, Ł. (2021). Household's overindebtedness during the COVID-19 crisis: The role of debt and financial literacy. *Risks*, 9(4), 62.
- Lusardi, A., & Tufano, P. (2015). Debt literacy, financial experiences, and overindebtedness. *Journal of pension economics & finance*, 14(4), 332-368.
- Salas, M., Lamothe, P., Delgado, E., Fernández-Miguélez, A. L., & Valcarce, L. (2024). Determinants of Nonperforming Loans: A Global Data Analysis. *Computational Economics*, 64(5), 2695–2716.
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis*. (2nd ed.). New York: Harper & Row.